

MADANIY OMILLARNING TIL O'ZLASHTIRISHGA TA'SIRI: ONA TILINI O'RGATISH VA O'RGANISHGA MADANIY MUHITNING TA'SIRINI TAHLIL QILISH.

Dinara Bekpolatova Ong'arbay qizi

Ajiniyoz nomidagi

Nukus davlat pedagogika institutinig

Turkiy tillar fakulteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8059189>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 15-June 2023 yil

Ma'qullandi: 18-June 2023 yil

Nashr qilindi: 20-June 2023 yil

KEY WORDS

madaniy qadriyatlari va e'tiqodlari, madaniy kontekst, madaniy omillar, muloqot uslublari, madaniy me'yorlar, resurslarning mavjudligi va o'qitish usullari.

ABSTRACT

Shaxsning o'sgan madaniyati uning tilni o'zlashtirishga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Misol uchun, ba'zi madaniyatlarda bolalarning ovozli va ifodali bo'lishi rag'batlantiriladi, bu ularning yoshligida til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bundan farqli o'laroq, boshqa madaniyatlarda bolalarning ko'proq o'zini tutishi va jim bo'lishi kutilishi mumkin, bu ularning til ko'nikmalarini rivojlantirishni qiyinlashtirishi mumkin.

Jamiyatning madaniy qadriyatlari va e'tiqodlari ham tilni o'rgatish va o'rganishga ta'sir qilishi mumkin. Misol uchun, ba'zi madaniyatlarda og'zaki muloqot juda qadrlanadi va odamlar tinglash yoki o'qishdan ko'ra ko'proq gapirishga undashlari mumkin. Boshqa madaniyatlarda yozma muloqot ko'proq qadrlanadi va odamlar gapirishdan ko'ra ko'proq o'qish va yozishni rag'batlantirishlari mumkin.

Bundan tashqari, til o'rganilayotgan madaniy kontekst tilni o'zlashtirishga ta'sir qilishi mumkin. Masalan, tarbiya uslublari madaniy tafovutlar tilni qanday o'rganishga ta'sir qilishi mumkin. Ba'zi madaniyatlar ota-ona va bolaning o'zaro ta'siri va muloqotiga urg'u berishi mumkin, bu esa tilni o'zlashtirishni osonlashtiradi. Aksincha, boshqa madaniyatlar mustaqil o'rganishga ko'proq e'tibor berishlari mumkin, bu esa tilni o'zlashtirishni yanada qiyinlashtirishi mumkin.

Bundan tashqari, tilni o'zlashtirishga tildan foydalanish va ta'sir qilishdagi madaniy farqlar ham ta'sir qilishi mumkin. Ikki tilli uy xo'jaliklarida ulg'aygan bolalar turli tillarga ta'sir qilishning kuchayishi tufayli bir nechta tillarni o'zlashtirishni osonlashtirishi mumkin. Biroq, ba'zi madaniyatlarda ikki tillilikdan voz kechish mumkin, bu esa odamlarning bir nechta tillarni egallashini qiyinlashtirishi mumkin.

Tilni o'zlashtirishda madaniy omillar katta rol o'ynaydi. Jamiyatning madaniy qadriyatlari, e'tiqodlari va amaliyotlari tilni o'rgatish va o'rganishga ta'sir qilishi mumkin. Shu sababli, o'qituvchilar va ota-onalar tilni o'zlashtirishga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan madaniy omillardan xabardor bo'lishlari va til o'rganuvchilarga tegishli yordam va resurslarni taqdim etishlari muhimdir. Madaniy xilma-xillikni tan olish va qabul qilish orqali biz tilni o'zlashtirishda yanada inklyuziv va

samarali yondashuvni rivojlantirishimiz mumkin.

Tilni o'zlashtirishga madaniy omillar ta'sir qilishning asosiy usullaridan biri bu tildan foydalanishga oid ijtimoiy me'yorlar va umidlarni yaratishdir. Turli madaniyatlarda tilning qanday qo'llanilishi, jumladan, rasmiy yoki norasmiy til qanday bo'lishi kutilayotgani, bilvosita yoki to'g'ridan-to'g'ri muloqot uslublari qanday bo'lishi kutilayotgani va til ko'nikmalarining turli turlariga, masalan, lug'atga qanchalik katta e'tibor berilishiga oid turli xil me'yorlar mavjud. , grammatika yoki talaffuz. Ushbu me'yorlar odamlarning tildan foydalanishga bo'lgan umidlarini shakllantiradi va shuning uchun tilni o'zlashtirish va ishlatish usullarida muhim rol o'ynashi mumkin.

Madaniy omillar tilni o'zlashtirishga ta'sir qilishning yana bir muhim usuli - bu ta'lim resurslari va imkoniyatlarining mavjudligi. Turli madaniy muhitlar ona tilini o'rgatish va o'rganishga qaratilgan turli darajadagi ta'lim resurslariga ega bo'ladi. Ba'zi madaniyatlarda erta yoshda til o'rgatishga katta e'tibor berilishi mumkin, bu yo'riqnomani qo'llab-quvvatlash uchun resurslar mavjud. Boshqa madaniyatlarda til o'rgatishga kamroq e'tibor berilishi mumkin, o'qitish uchun cheklangan resurslar mavjud. Bu farqlar tilni egallash usullari va erishilgan malaka darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Madaniy omillar, shuningdek, turli madaniy muhitlarda ma'qul bo'lgan turli xil o'qitish usullari va yondashuvlaridan foydalanish orqali tilni o'zlashtirishga ta'sir qilishi mumkin. Misol uchun, ba'zi madaniyatlar tilni o'rgatishda ko'proq tuzilgan, rasmiy yondashuvlardan foydalanishi mumkin, boshqalari esa tabiiy kontekstlarda tilga ta'sir qilishni ta'kidlaydigan norasmiy, immersiv yondashuvlarga ko'proq tayanishi mumkin. Ushbu yondashuvlar tilni egallash usullariga va shakllantiriladigan ko'nikmalarga ta'sir qilishi mumkin.

Xulosa qilib aytish mumkinki, tilni o'zlashtirishda madaniy omillarning ta'siri sezilarli va ko'p qirrali. Madaniy me'yorlar, resurslarning mavjudligi va o'qitish usullari - bularning barchasi shaxsning ona tili ko'nikmalarini egallash usullarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Pedagoglar va til bo'yicha mutaxassislar sifatida til o'rgatishning turli madaniyatlarga ega bo'lgan o'quvchilar ehtiyojlarini qondiradigan samarali ta'lim berishini ta'minlash uchun ushbu omillardan xabardor bo'lish muhimdir. Shunday qilib, biz tilni maksimal darajada o'zlashtirishni va o'quvchilar o'z ona tilini bilishlarini ta'minlashimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. Ona tili. Adabiyot. O'zbek tili (ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablar uchun). Toshkent. "Sharq" nashriyot-matbaa konserni.
2. O'zbekiston Pespublikasining "Ta'lim to'g'risidagi Qonuni".
3. 2020-y 23-sentabr